

‘Samenwerken loont’

Project Gezond Groeien gericht op antibioticareductie

Algemeen

[Tessa Nederhoff]

Antibioticareductie is de inzet van het project Gezond Groeien, maar wel met behoud van rendement. Hiervoor werd een samenwerkingsverband opgezet tussen verschillende partijen. “Die insteek zorgt voor snelle innovaties”, aldus Mireille Gijsberts.

Het project Gezond Groeien is opgezet met drie redenen: het rendement verhogen, de maatschappij tegemoet komen en het werkplezier van de boer vergroten.

Vier Brabantse varkenshouders zijn oktober 2010 in het project Gezond Groeien gestapt. Het doel: antibioticareductie met behoud van rendement. Het project is opgezet vanuit de gedachte dat de reductie alleen haalbaar is bij een algehele bedrijfsoptimalisatie. “Dat vraagt een verandering van houding, gedrag en managementaanpak”, meent Mireille Gijsberts, projectleider van het initiatief. Bij het project is gekozen voor een samenwerkingsverband tussen MSD

AH/Intervet, diervoederfabrikant Fransen Gerrits, Dieranartsencombinatie Aadal, HAS Kennistransfer en 5-sterrenregio Noordoost-Brabant. “Deze unieke samenwerking zorgt voor snelle innovaties”, meent Gijsberts. “Samenwerking loont.” Verschillende wegen zijn bewandeld om het antibiotica-gebruik omlaag te krijgen, zoals optimalisatie van hygiëne, voer, transport, stalsysteem, genetica en op- en overlegbeleid. “Iedere boer heeft zijn eigen aanpak gekozen”, benadrukt directeur Huub Fransen van diervoederfabrikant Fransen Gerrits.

Aanleiding

Fransen licht toe met welke reden ze het project zijn gestart. “Niet alleen het rendement van de varkensboeren staat onder druk, ook de werkwijze. Politiek en maatschappij oefenen druk uit op de sector, bijvoorbeeld met betrekking tot het gebruik van antibiotica. Daarnaast verhogen gezonde varkens het werkple-

zier voor de boer.” Om de boeren heen is een team opgebouwd van voerspecialisten en dierenartsen. Zij krijgen ondersteuning van HAS Den Bosch en Intervet, die het begeleidingssysteem ResPig verzorgt. Het instrument meet de gezondheidssituatie op een bedrijf. Dit gebeurt onder andere aan de hand van bloedonderzoek en waarnemingen. Het systeem inventariseert risicofactoren voor gezondheidsproblemen, zoals klimaat, overbezetting en verplaatsen van de dieren. Op basis van de metingen wordt een gezondheidsscore en een biosecurity-score vastgesteld. Elke drie maanden zijn de gegevens ingevoerd, waarbij ook het aantal dierdagdoseringen antibiotica is bijgehouden.

Resultaten

Nu, bijna een jaar later, zijn de eerste resultaten van het project bekend. Een van de varkensbedrijven wist zijn verbruik met 96 procent te reduceren, ter-

Streptococcen

Het grootste probleem van veel varkenshouders zijn Streptococcen, meent dierenarts Bas Swildens. "De uitval erdoor valt wel mee, maar het vraagt veel antibiotica en levert een vervelend beeld op voor de varkenshouder." Veel is nog onbekend, meent hij. Zo is de meest voor de hand liggende route van het infectietraject tonsil, long, hersenen. "We weten dat Streptococcen in experimenten de darmwand kunnen passeren, maar niet of in de praktijk de pathogene Streptococcen in de darm voldoende koloniseren om deze translocatie in de darm mogelijk te maken. Het lijkt alsof ze daar niet goed gedijen." Voor de specifieke afweer (antistoffen tegen één kiem) is de big volledig afhankelijk van de biest. Na zo'n 48 uur zijn de bacteriën in de darm van de big vrijwel gelijk aan die van de moeder. "Geef biggen de kans om weerstand goed op te kunnen bouwen en leg niet te vroeg over", adviseert Swildens. "De biest zorgt zowel voor cellulaire afweer, hormonale afweer als kolonisatieresistentie." Zeker biggen die te vroeg zijn geboren, adviseert hij voldoende lang biest te geven. Sommige systemen zijn volgens de dierenarts te krap, daar is geen tijd om de moeder minstens vier weken bij de big te laten. De darmontwikkeling moet goed zijn, aangezien na het spenen andere enzymen nodig zijn en de ermee gepaard gaande stress de afweer ondermijnt. "Bij stress neemt de hoeveelheid cortisol toe, waardoor de big minder antistoffen aanmaakt en infecties bovendien beter door de aspecifieke afweer (algemeen beschermende barrières) heen komen", legt Swildens uit. Daarbij komt dat de kans op een Streptococcen-infectie na het mengen bij het spenen sterk is verhoogd. "Uit onderzoek blijkt dat biggen in de kraamperiode niet snel worden gekoloniseerd met ziekmakende Streptococcen. Pas als de antistoffen van de moeder bij het spenen wegvallen, treedt er kolonisatie op." Preventie moet op drie niveaus plaatsvinden, volgens de dierenarts. Ten eerste moeten infecties door hygiëne-maatregelen zo veel mogelijk worden voorkomen. "Ook bij het overleggen en verplaatsen van de biggen moeten de risico's zo klein mogelijk worden gehouden." Daarnaast moet de aspecifieke afweer zo goed mogelijk functioneren. "Dit wordt bereikt door een omgeving waar de big zich prettig voelt, waar geen concurrentie plaatsvindt om voer of een ligplaats. Kortom, geen overbevolking." Een goede voersamenstelling en het vermijden van antibiotica optimaliseren de darmflora en versterken zo de afweer, meent de dierenarts. Als laatste moet de specifieke afweer goed werken. "Hiervoor moet de biestvoorziening goed zijn, dat is het belangrijkste."

"Geef biggen de kans om weerstand goed op te kunnen bouwen en leg niet te vroeg over", adviseert dierenarts Bas Swildens.

wijl een ander bedrijf het gebruik juist met 17 procent zag toenemen. "Twee stappen vooruit, betekent vaak ook een stap terug", meent Fransen. "Maar dat is het enige bedrijf waar een toename te zien is." Op vijf van de zes gemonitorde bedrijven is er een substantiële reductie te zien met positieve economische effecten. Als voorbeeld neemt Fransen het varkensbedrijf waar de reductie 96 procent bedraagt. Zij hebben hiermee een winst van minimaal 1,41 euro per afgeleverd vleesvarken weten te realiseren. "Gezonde dieren leveren geld op", stelt de directeur vast. Uit de metingen kan hij concluderen dat de optimalisatie van biosecurity resulteert in reductie van het antibioticagebruik, dat overbezetting ongunstig is, dat Streptococcen-infecties een grote veroorzaker zijn van het inzetten van antibiotica, dat een PRRS-stabiele zeugenstapel gunstig is voor antibioticareductie en dat acute App moeilijk beheersbaar is, waardoor het leidt tot een toenemend antibioticagebruik.

Bedrijfsspecifiek

Bij alle bedrijven is op elk gebied (hygiëne, voer, transport, stalsysteem, genetica en op- en overlegbeleid) bedrijfsspecifiek gekeken wat er aan optimalisatie mogelijk was. "De voerspecialisten hebben het voer voor hun rekening genomen", zegt Jos Adriaans van Fransen Gerrits. Bij een vleesvarkensbedrijf werden de borgen en gelten bij elkaar gehouden. "Hier wilden we wat rustigere borgen, aangezien de gelten anders geen kans kregen om voldoende te eten. Daarom is er voor gekozen om meer kilo's te voeren met en lagere energiewaarde", legt Adriaans uit. Ook is het aminozurenpatroon veranderd, meer eiwit aan het voer toegevoegd, de zuren samenstelling gewijzigd en het maalproces aangepast. Bij de biggen is melk bijgevoerd. "Dit alles met het oog op darmgezondheid." Het voer is door deze werkwijze niet per se duurder geworden. "We hebben het vrij prijzenuitgelost." Niet alleen het voer, ook het voersysteem en de voertechniek werden aan een inspectie onderworpen

bij de start van het project Gezond Groeien. Zo zijn de brijvoerinstallaties doorgemeten. "Bij een bedrijf kwam eruit dat er te veel gisten in het systeem zaten, daar is het reinigingssysteem dus aangepakt", aldus Adriaans.

Showcase

Het project Gezond Groeien loopt nog tot eind 2011 en moet als showcase dienen voor de gehele varkenshouderij. Uiteindelijk moet duidelijk worden welke acties varkenshouders kunnen ondernemen om het antibioticagebruik op hun bedrijf te verminderen. "Met dit project zorgen we voor technisch betere resultaten, zijn we een voorbeeld voor de sector en laten we tevens de betrokkenheid van de varkenshouderij richting de maatschappij zien. We nemen het antibioticaprobleem serieus", aldus Fransen. De kennis die wordt opgedaan, wordt gedeeld met iedere partij die er belang bij heeft. "Doel is om er samen beter van te worden, Gezond Groeien levert de input hiervoor." ■

